

Kollektivavtal för livsmedelsindustrin - dyrast för bageribranschen

Det nya kollektivavtalet inom livsmedelssektorn trädde i kraft den 14 april 2025, då förhandlingsparterna ETL och SEL accepterade det förlikningsförslag som lagts fram av riksstämman Anu Sajaavaara. Detta var det fjärde förlikningsförslaget, efter att SEL hade förkastat de tre föregående.

Enligt det nya kollektivavtalet kommer alla livsmedelsföretag att göra samma löneökning under de kommande tre åren, oavsett om det är frågan om ett stort börsnoterat bryggeri, ett köttföretag, eller ett litet hantverksbageri med några få anställda. Men bageribranschen är den enda livsmedelsbransch som betalar 100% natttillägg, medan resten av livsmedelsbranschen enbart betalar 30% natttillägg om arbetet påbörjas före midnatt. Redan det gör kollektivavtalslösningen till den dyraste för företag inom bageribranschen.

Det positiva är dock att bageribranschen även fick ta del av några välbehövliga små arbetstidsjusteringar. Exempelvis det genomsnittliga arbetstidssystemet, som liknar det arbetstidssystem som har funnits i bryggeribranschen i årtionden. I bageribranschen sker dock införandet av ett arbetstidssystem genom lokala avtal, medan det i bryggeribranschen sker genom arbetsgivar direktiv, det vill säga genom arbetsgivarens ensidiga beslutanderätt. Tack vare arbetsmarknadsreformerna som genomförts av den nuvarande finländska regeringen är lokala avtal lyckligtvis möjliga även för icke-organiserade företag från och med den 1 januari 2025, så denna reform av kollektivavtalet är ett bra tillskott för bageribranschen. I detta sammanhang bör det dock sägas att det på något sätt är otroligt att vi i den ”finländska rättsstaten” var tvungna att vänta till 2025 för att Finland skulle ha ett jämlikt system för företag som tillåter lokala avtal även i icke-organiserade företag, och inte enbart i företag som tillhör en arbetsgivarförening. Underverkens tid är inte över.

Den främsta tvistefrågan i kollektivavtalsförhandlingarna mellan ETL och SEL var hur upphävandet av artikel 5 i lagen om bageriarbete den 1 mars 2025 skulle komma att avspeglas i kollektivavtalet för bageriarbetare. I ungefär ett års tid hade SEL berättat en skräckhistoria för allmänheten om den ekonomiska katastrof som kunde inträffa för arbetstagare ifall Orpos regering upphävde lagen om bageriarbete. Det var dock helt uppenbart för samtliga parter att även om Orpos regering upphävde bagerilagen skulle lagens bestämmelse om 100% nattarbete överföras till kollektivavtalet för bageriarbetare*. Så blev det också i slutändan. Det var huvudsakligen endast frågan om SEL skulle gå med på att ge bageribranschen en viss arbetstidsflexibilitet i gengäld.

SEL:s propagandakampanj under cirka ett år om att ”100% nattarbetstillägg” för bagare skulle försvinna verkar ha satt sig

hos både folket och politikerna. Till exempel påstod SDP:s riksdagsledamot Timo Suhonen ännu den 24 april, helt ogrundat, i ett pressmeddelande att bageriarbetarna fått sin årsinkomst sänkt med 10 000 euro.**

Enligt de uppgifter som jag har erhållit har ”överföringen” av natttillägget på 100% i lagen om bageriarbete till kollektivavtalet för bageribranschen slutligen genomförts på det sätt som SEL föreslagit. Det är därför jag undrar varför det fanns ett behov av att gynna skiftarbetande företag. Re-

formen gör det ju billigare att utföra nattarbete som skiftarbete jämfört med att utföra nattarbete som ”normalt arbete” (inte skiftarbete). Det är allmänt känt att det endast är de största företagen som tillämpar skiftarbete. Som exempel kan nämnas att timlönen för skiftarbete beräknas utifrån tabellen i kollektivavtalet (det vill säga minimilönen), där divisorn är 169. Vid icke-skiftarbete beräknas den anställdes timlön utifrån den anställdes personliga månadslön, med divisorn 160. Detta är inte heller den enda punkten i det nya kollektivavtalet där det är mer fördelaktigt för företagen att avtala om skiftarbete än om icke-skiftarbete. Sammanfattningsvis är kollektivavtalslösningen inom livsmedelsbranschen därmed dyrast för små och medelstora bagerier som har nattarbete och inte kan schemalägga skiftarbete.

Livsmedelsbranschens kollektivavtalsrunda var igen ett tydligt exempel på hur besvärligt det är att få till stånd ens små ändringar i kollektivavtalen. När det är så besvärligt, kan man bara undra, hur svårt det är i Finland att genomföra arbetsmarknadsreformer på nationell nivå. Och vilken attityd och vilket mod det krävs av dem som sitter i beslutsfattande ställning att utföra förändringar när de vet att reformer kommer att leda till omfattande arbetskonflikter på nationell nivå. Därför kan jag säga att min uppskattning av de arbetsmarknadsreformer som Petteri Orpos regering genomförde våren 2024 har ökat ännu mer. Petteri Orpo, Riikka Purra, Sari Essayah och Anders Adlercreutz har tillsammans med arbetsminister Arto Satonen*** och hans uppbackare vågat genomföra de arbetsmarknadsreformer som ingår i regeringsprogrammet med beslutsamhet, trots de strejker och ekonomiska skador som dessa har förorsakat. Ett exempel på fortsatta arbetsmarknadsreformer är höjningen av minimigränsen i samarbetslage från 20 till 50 anställda, som kommer att träda i kraft den 1 juli 2025. Det verkar som om Finland äntligen har en regering som genomför reformer som även gynnar mindre företag, och inte endast genomför alla reformer på fackföreningsrörelsens och/eller storföretagens villkor, vilket tidigare regeringar nästan alltid gjorde i årtionden.

Mika Väyrynen

*I detta sammanhang hänvisar jag även till det faktum att natttillägget på 100 % redan fanns med i riksstämmanens första förlikningsförslag 10.3.2025, som skulle ha godkänts av ETL, men som förkastades av SEL.

**STT Info 24.4.2025: ”SDP:s Suhonen: landets regering fortsätter på sin väg att kuva arbetarna!” <https://www.sttinfo.fi/tiedote/71104305>

*** Den 6.5.2025 överfördes Arto Satonens uppgifter som arbetsminister till den nya arbetsministern Matias Marttinen.